

บันทึกการประชุม

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์

ในคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

ครั้งที่ ๒๒

วันจันทร์ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๒ ชั้น ๕ อาคารรัฐสภา ๓

อนุกรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล	อนุกรรมการ
๓. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	อนุกรรมการ
๔. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	อนุกรรมการ
๕. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	อนุกรรมการ

อนุกรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล	(ลาการประชุม)
๒. นางนลินี ทวีสิน	(ลาการประชุม)
๓. นางโสมสุดา ลีชะวณิช	(ลาการประชุม)
๔. นายประโกชน์ สภาวสุ	(ลาการประชุม)
๕. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	(ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

๑. นายนพรัตน์ วิจิตรพันธุ์
๒. นางสาวณัฐินี พัดฉวีวรรณ
๓. นายธราพงศ์ สุขมาก
๔. นายณัฐพล จันทศิริภาส
๕. นายก่อสิทธิ์ เสรีวิวัฒนา

เริ่มประชุมเวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา

เมื่ออนุกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ รองประธานคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนาฯ ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม กล่าวเปิดประชุมและ ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนาฯ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม ได้จัดสัมมนาเชิงวิชาการและจัดนิทรรศการเรื่อง “จดหมายเหตุและบันทึกเจตนาฯ การร่าง รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ : มิติใหม่การเมืองไทย” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องที่พิจารณา

พิจารณาร่างบันทึกเจตนาฯ รายนามตรา

คณะอนุกรรมการพิจารณาร่างบันทึกเจตนาฯ ต่อจากครั้งที่แล้ว ดังนี้

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๕๒ ให้คณะองคมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็น คณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

เจตนาฯ กำหนดเพื่อรองรับองคมนตรีให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่อง คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าให้บันทึกเจตนาฯ ตามที่เสนอ โดยไม่มีการแก้ไข

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๕๓ ให้สถานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ทำหน้าที่รัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗

ในระหว่างเวลาตามวรรคหนึ่ง ถ้าบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสถานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวาระเริ่มแรก หากปรากฏว่าเมื่อต้องมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗ แล้ว แต่ยังไม่มียุติสภา ให้สถานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งและการถอดถอนจากตำแหน่งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกิจการใดที่สถานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการในระหว่างเวลาดังกล่าว ให้มีผลเป็นการดำเนินการของวุฒิสภา และในกรณีที่บทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสถานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ มาตรา ๑๐๖ มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๕๗ วรรคสี่ มาตรา ๒๖๑ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ห้ามมิให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของสถานิติบัญญัติแห่งชาติด้วย โดยอนุโลม

เจตนารมณ์ กำหนดเพื่อรองรับสถานิติบัญญัติแห่งชาติให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งเสร็จและมีการประชุมรัฐสภาครั้งแรก เพื่อให้มีองค์กรนิติบัญญัติปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง แต่สถานิติบัญญัติแห่งชาติจะใช้อำนาจที่เกี่ยวกับการสรรหาหรือถอดถอนจากตำแหน่งตามที่ร่างรัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ไม่ได้

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้ เจตนารมณ์ เพื่อให้ไม่มีการว่างเว้นการใช้อำนาจนิติบัญญัติและให้สามารถเริ่มดำเนินการตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญนี้เท่าที่จำเป็น

กำหนดเพื่อรองรับสถานิติบัญญัติแห่งชาติให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งเสร็จและมีการประชุมรัฐสภาครั้งแรก เพื่อให้มีองค์กรนิติบัญญัติปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง แต่สถานิติบัญญัติ

แห่งชาติจะใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับการสรรหาหรือถอดถอนจากตำแหน่งตามที่ร่างรัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ไม่ได้

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อไม่ให้มีการว่างเว้นการใช้อำนาจนิติบัญญัติและให้สามารถเริ่มดำเนินการตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญนี้เท่าที่จำเป็น

มาตรา ๒๕๔ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ล้มเลิกตั้งในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เพื่อประโยชน์แห่งการขาดส่วนได้เสีย ห้ามมิให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง

เจตนารมณ์ เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญให้คงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนเสร็จสิ้น และยังคงให้นำบทบัญญัติที่ห้ามคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภามาใช้บังคับต่อไป

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง เพื่อรองรับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ... ให้มีผลใช้บังคับต่อเนื่องมายังรัฐธรรมนูญนี้

จึงกำหนดห้ามคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ประโยชน์จากการเลือกตั้งภายในสองปี เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญให้คงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนเสร็จสิ้น และยังคงให้นำบทบัญญัติที่ห้ามคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภามาใช้บังคับต่อไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง เพื่อรองรับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ... ให้มีผลใช้บังคับต่อเนื่องมายังรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๕๕ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ได้รับจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘

ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว แต่สภานิติบัญญัติแห่งชาติยังพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่แล้วเสร็จ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในเจ็ดวันเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย โดยถือเสมือนว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว

ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวรรคหนึ่ง ยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ

เจตนาฯ เพื่อรองรับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้น

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนาฯ ดังนี้
เจตนาฯ เพื่อรองรับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้น และแก้ไขปัญหากฎที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่แล้วเสร็จ
มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนาฯ ดังนี้

เจตนาฯ เพื่อรองรับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้น และแก้ไขปัญหากฎที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่แล้วเสร็จ

มาตรา ๒๕๖ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน และดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ มีผล ใช้บังคับ

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว ไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง ส่วนระยะเวลาตามมาตรา ๑๐๑ (๔) (ก) ให้ใช้กำหนดเป็นเวลาหนึ่งปี และระยะเวลาตามมาตรา ๑๐๑ (๔) (ค) และ (ง) ให้ใช้กำหนดเป็นสองปี

ในวาระเริ่มแรก ห้ามมิให้ผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งจะมีการได้มาเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๕ (๕) และมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มาใช้บังคับกับผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งล่าสุดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

เจตนารมณ์ กำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการสรรหาวุฒิสภาครั้งแรกตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ กำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดให้ในการเลือกตั้งครั้งแรกต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งสามารถเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ทันเวลาก่อนการเลือกตั้ง

กำหนดข้อห้ามสำหรับการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกว่า มิให้ผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการเลือกตั้งครั้งแรกและครบวาระไปแล้วได้รับการสรรหาอีก เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งติดต่อกัน โดยต้องเว้นไปหนึ่งวาระ ซึ่งตรงกับหลักการตามรัฐธรรมนูญนี้ และผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ทราบเงื่อนไข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งหลังสุดนั้นยังมิได้มีการเข้าปฏิบัติหน้าที่และมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไปก่อน จึงยกเว้นให้สามารถได้รับการสรรหาตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ โดยถือว่ายังมีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามวาระการดำรงตำแหน่งเดิม

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดระยะเวลาการเลือกตั้ง และการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการสรรหาวุฒิสภาครั้งแรกตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ กำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดให้ในการเลือกตั้งครั้งแรกต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งสามารถเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ทันเวลาก่อนการเลือกตั้ง ที่ชัดเจนและแน่นอน

กำหนดข้อห้ามสำหรับการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๒๕๖ วรรคสามครั้งแรกว่า มิให้ผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการเลือกตั้งครั้งแรกและครบวาระไปแล้วได้รับการสรรหาอีก เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งติดต่อกัน โดยต้องเว้นไปหนึ่งวาระ ซึ่งตรงกับหลักการตามรัฐธรรมนูญนี้ และผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ทราบเงื่อนไข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งหลังสุดนั้นยังมิได้มีการเข้าปฏิบัติหน้าที่และมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ไปก่อน จึงยกเว้นให้สามารถได้รับการสรรหาตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ โดยถือว่ายังมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามวาระการดำรงตำแหน่งเดิม

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้ง และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ชัดเจนแน่นอน และยกเว้นคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก

การกำหนดข้อห้ามสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๒๕๖ วรรคสาม เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งติดต่อกัน โดยต้องเว้นไปหนึ่งวาระ ซึ่งตรงกับหลักการตามรัฐธรรมนูญนี้ และผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ทราบเงื่อนไข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งหลังสุดนั้นยังมิได้มีการเข้าปฏิบัติหน้าที่และ มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ไปก่อน จึงยกเว้นให้สามารถได้รับการสรรหาตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ โดยถือว่ายังมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามวาระการดำรงตำแหน่งเดิม

มาตรา ๒๕๗ ในวาระเริ่มแรกให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีวาระสามปีนับแต่วันเริ่มต้นสมาชิกภาพ และมีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระมาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวในการสรรหาคราวถัดไปหลังจากสิ้นสุดสมาชิกภาพ

ผู้ตรวจการแผ่นดินดังกล่าวเลือกตนเองให้คนหนึ่งเป็นประธานผู้ตรวจการแผ่นดินให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๔๒ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวัน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน หนึ่งวาระมาใช้บังคับกับบุคคลนั้นในการแต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นใหม่เป็น ครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้

ให้บุคคลตามมาตรา ๓๑๖ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ต่อไป จนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นใช้บังคับ เว้นแต่บทบัญญัติ ใดขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แทน

เจตนารมณ์ กำหนดเพื่อรองรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติงานต่อเนื่อง จนครบวาระ

เพื่อให้มีผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง และวางรากฐานของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญนี้อย่างแท้จริง

โดยที่ในขณะนี้ไม่มีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของ รัฐสภาที่มีอยู่เลือกตนเองเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้ เจตนารมณ์ กำหนดเพื่อรองรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติงานต่อเนื่อง จนครบวาระ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง

กำหนดเพื่อรองรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติงานต่อเนื่องจนครบวาระ เพื่อให้มีผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องและ วางรากฐานของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้ อย่างแท้จริง

โดยที่ในขณะที่ไม่มีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่มีอยู่เลือกกันเองเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง

กำหนดเพื่อรองรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติงานต่อเนื่องจนครบวาระ เพื่อให้มีผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องและวางรากฐานของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้ อย่างแท้จริง

โดยที่ในขณะที่ไม่มีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่มีอยู่เลือกกันเองเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๐๐ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ แต่ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๕ (๓) มาตรา ๒๐๗ (๑) (๒) และมาตรา ๒๐๘ (๕) มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ

บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้ออนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่

ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดรองรับคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ทำหน้าที่เป็นศาลรัฐธรรมนูญ ต่อเนื่อง จนกว่าจะมีการแต่งตั้งศาลรัฐธรรมนูญใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าให้บันทึกเจตนารมณ์ตามที่เสนอ โดยไม่มีการแก้ไข

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๓๐๑ ให้ดำเนินการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และหากยังไม่มีประธานศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่

ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ เนื่องจากในขณะนี้ยังไม่มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่ดำรงตำแหน่งอยู่ใช้อำนาจหน้าที่แทนไปพลางก่อนเพื่อให้มีผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ตามกฎหมาย

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

มาตรา ๓๐๒ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้ มีผลใช้บังคับต่อไปภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรานี้

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศใช้บังคับในระหว่างวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ มีผลใช้บังคับ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้ให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ระยะเวลาหนึ่งปีให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวและให้วุฒิสภาพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นการลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้นำความในวรรคสามวรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดรองรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้ยังคงใช้บังคับต่อไป

เพื่อให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเหล่านั้นให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ภายในเวลาที่กำหนด โดยให้เป็นหน้าที่ของผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นผู้ดำเนินการ

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้ เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดรองรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้ยังคงใช้บังคับต่อไป เพื่อให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเหล่านั้นให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ภายในเวลาที่กำหนด โดยให้เป็นหน้าที่ของผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นผู้ดำเนินการ

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดรองรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้ยังคงใช้บังคับต่อไป เพื่อให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเหล่านั้นให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ภายในเวลาที่กำหนด โดยให้เป็นหน้าที่ของผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นผู้ดำเนินการ

มาตรา ๓๐๓ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารราชการแผ่นดินภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในเรื่องดังต่อไปนี้ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

(๑) กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการใช้สิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๔ บทบัญญัติในส่วนที่ ๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ส่วนที่ ๘ สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา ส่วนที่ ๙ สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ ส่วนที่ ๑๐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๕๖ ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระตามมาตรา ๖๑ วรรคสอง กฎหมายว่าด้วยสภาพพัฒนาการเมืองตามมาตรา ๗๘ (๓) กฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์การเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๘๑ (๔) กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาเกษตรกรตามมาตรา ๘๔ (๘) กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองตามมาตรา ๘๗ (๔) และกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามมาตรา ๒๕๖ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๒) กฎหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติตามมาตรา ๘๐ โดยส่งเสริมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต วิทยาลัยชุมชนหรือรูปแบบอื่น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบการศึกษาทุกระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๓) กฎหมายตามมาตรา ๑๕๐ วรรคห้า โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างคณะรัฐมนตรีและรัฐสภามีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยที่มีความเป็นอิสระซึ่งดำเนินการก่อนการเจรจาทำหนังสือสัญญา โดยไม่มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ของรัฐกับผลประโยชน์ของผู้ศึกษาวิจัยไม่ว่าในช่วงเวลาใดของการบังคับใช้หนังสือสัญญาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๔) กฎหมายตามมาตรา ๘๖ (๑) และมาตรา ๑๖๗ วรรคสาม ภายในสองปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๕) กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายรายได้ท้องถิ่น กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการส่วนท้องถิ่น และกฎหมายอื่นตามหมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ภายในสองปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖ ในกรณีนี้จะจัดทำเป็นประมวลกฎหมายท้องถิ่นก็ได้ในกรณีที่ปรากฏว่ากฎหมายใดที่ตราขึ้นก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มีเนื้อหาสาระเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แล้ว ให้ถือเป็นการยกเว้นที่จะไม่ต้องดำเนินการตามมาตราอื่นอีก

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาการจัดทำกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าให้บันทึกเจตนารมณ์ตามที่เสนอ โดยไม่มีการแก้ไข

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๓๐๔ ให้ดำเนินการจัดทำประมวลจริยธรรมตามมาตรา ๒๗๕ ให้แล้วเสร็จภายใน
หนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาการจัดทำประมวลจริยธรรมให้เป็นไปตามบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญในเรื่องจริยธรรมของนักการเมือง

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาการจัดทำประมวลจริยธรรมให้เป็นไปตามบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญในเรื่องจริยธรรมของนักการเมือง โดยที่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
ในบางเรื่องจำเป็นต้องมีการเตรียมการหรือดำเนินการตรากฎหมาย

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ โดยที่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางเรื่องจำเป็นต้องมีการ
เตรียมการหรือดำเนินการตรากฎหมาย

มาตรา ๓๐๕ ในวาระเริ่มแรก มีให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้บังคับกับกรณีต่างๆภายใต้
เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ วรรคสอง มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการตรากฎหมายตาม
มาตรา ๔๗ จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการ
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่
วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยอย่างน้อยกฎหมายดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญให้มีคณะกรรมการ
เฉพาะด้าน เป็นหน่วยย่อยภายในองค์กรนั้น แยกต่างหากจากกัน ทำหน้าที่กำกับการประกอบกิจการ
วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และกำกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม และมีรายละเอียด
ว่าด้วยการกำกับและคุ้มครองการดำเนินกิจการ การจัดให้มีกองทุนพัฒนาทรัพยากรสื่อสารและ
ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ แต่ทั้งนี้ต้องไม่
กระทบกระเทือนถึงการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญาที่ขอด้วยกฎหมายที่ได้กระทำขึ้นก่อนวัน
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นสุด

(๒) ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕๖ วรรคสาม มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๒ (๑๐) เฉพาะในส่วน
ที่เกี่ยวกับการเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา มาตรา ๑๑๕ (๕) และมาตรา ๑๑๖ วรรคสองมาใช้บังคับกับการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้

(๓) มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๑ มาใช้บังคับกับการตราพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕

(๔) มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๖๘ วรรคก้ามตรา ๑๖๙ เฉพาะกรณีการกำหนดแหล่งที่มาของรายได้เพื่อค่าใช้จ่ายที่ได้ใช้เงินคงคลังจ่ายไปก่อน และมาตรา ๑๗๐ มาใช้บังคับภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(๕) การใดที่เกี่ยวกับการจัดทำหรือดำเนินการตามหนังสือสัญญาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นอันใช้ได้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ วรรคสามมาใช้ บังคับ แต่ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการดำเนินการที่ยังคงค้างอยู่และ ต้องดำเนินการต่อไป

(๖) มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๕ (๒) มาใช้บังคับกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(๗) มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคห้า และมาตรา ๒๘๘ วรรคสาม มาใช้บังคับ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาที่ยังไม่นำบทบัญญัติบางเรื่องมาใช้จนกว่าจะปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่กำหนด

เนื่องจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางเรื่องจำเป็นต้องมีการเตรียมการ หรือดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองบทบัญญัตินั้นเสียก่อน

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้ เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาที่ยังไม่นำบทบัญญัติบางเรื่องมาใช้จนกว่าจะปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่กำหนด

เนื่องจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางเรื่องจำเป็นต้องมีการเตรียมการ หรือดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองบทบัญญัตินั้นเสียก่อน

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ โดยที่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางเรื่องจำเป็นต้องมีการ เตรียมการหรือดำเนินการตรากฎหมาย

มาตรา ๓๐๖ ในวาระเริ่มแรก ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปัจจุประมาณ ๒๕๕๐ สามารถปฏิบัติหน้าที่ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาตามมาตรา ๒๑๕ ได้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ การกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาอาวุโส

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้

ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบเจ็ดสิบปี และผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณใดซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี และผ่านการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลซึ่งไม่สูงกว่าขณะดำรงตำแหน่งได้

กฎหมายที่จะตราขึ้นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องมอบบัญญัติให้ผู้ที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณใดในระยะเวลาสิบปีแรกนับแต่วันที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับทยอยพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เป็นลำดับในแต่ละปีต่อเนื่องกันไปและสามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสต่อไปได้

ให้นำบทบัญญัติในวรรคสอง และวรรคสาม ไปใช้กับพนักงานอัยการด้วย โดยอนุโลมเจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมกำหนดให้มีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลสูงได้ และขยายระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมไปจนถึงอายุ ๗๐ ปี และให้นำไปใช้กับพนักงานอัยการ โดยอนุโลม

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้ เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลสูงได้ และขยายระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมไปจนถึงอายุ ๗๐ ปี และให้นำไปใช้กับพนักงานอัยการ โดยอนุโลม

มาตรา ๓๐๗ ให้กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมต่อไป เว้นแต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่อายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ ๒๕๕๐ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นศาลใดที่ย้ายไปจากชั้นศาลนั้น ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการให้กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิในศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งต่อไปแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนาารมณั้ เพื่อให้กรรการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิในศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งต่อไปแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

มาตรา ๓๐๘ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายที่มีการดำเนินการที่เป็นอิสระภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะการจัดทำกฎหมายที่จำเป็นต้องตราขึ้นเพื่ออนุวัติการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และให้คณะกรรมการดังกล่าวจัดทำกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ตามมาตรา ๘๑ (๕) ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วัน

ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยในกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติกำหนดให้มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ต้องจัดทำกฎหมายในความรับผิดชอบ

เจตนาารมณั้ เพื่อกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเพื่อเตรียมการจัดตั้งองค์กรเพื่อปฏิรูปกฎหมายและทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะการจัดทำกฎหมาย

เพื่อให้มีการดำเนินการตรากฎหมายให้การบังคับใช้รัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ยังมีหน้าที่ดำเนินการต่อไปเช่นเดิม

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนาารมณั้ ดังนี้

เจตนาารมณั้ เพื่อกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย และจัดทำกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะการจัดทำกฎหมายให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยในกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทกำหนดให้ มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนาารมณั้ ดังนี้

เจตนาารมณั้ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย และจัดทำกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยในกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทกำหนดให้ มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

มาตรา ๓๐๕ บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ กำหนดขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการใด ๆ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้รับรองว่าชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ให้ยังคงเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ กำหนดขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการใด ๆ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้รับรองว่าชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ให้ยังคงเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อรับรองและคุ้มครองการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘

หลังจากนั้นที่ประชุมได้พิจารณาปรับถ้อยคำร่างเจตนารมณ์รายมาตราที่ผ่านการพิจารณาแล้ว ดังนี้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้
เจตนารมณ์ ยืนยันถึงรูปแบบการปกครองของประเทศไทยว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ราชอาณาจักรไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยสอดคล้องกับมาตรา ๒๕๑ (๑) วรรคสอง ที่กำหนดห้ามเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตยและหลักการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งนี้ การใช้อำนาจนั้นต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับหาได้ไม่

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้น ๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ ชนกลุ่มน้อย ในสถานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวรย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏ

ตัวตน แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวไม่อาจอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทย

เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคขั้นต่ำสุดของบุคคลให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แม้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จะมีบัญญัติรับรองและคุ้มครองโดยแจ้งชัด แต่หากมีประเพณีปฏิบัติในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้การรับรองและคุ้มครองบุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองเสมอเหมือนกับชนชาวไทย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นต่ำสุดของบุคคลสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.๑๙๔๘

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติให้การรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้น ๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ ชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทยเพียงแต่บุคคลดังกล่าว จะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรับรองสถานภาพด้วย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก โดยคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน (Human Rights)

๓) การคุ้มครองตามมาตรา ๔ ควรดูประกอบกับมาตรา ๘๒ กรณีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีซึ่งพึงถือปฏิบัติตาม

๔) หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นต่ำสุดของบุคคลสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.๑๙๔๘

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

เจตนารมณ์ เพื่อสร้างความเสมอภาคให้แก่ปวงชนชาวไทย

หมายเหตุ

คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อสร้างความเสมอภาคให้แก่ปวงชนชาวไทย

คำว่า “เพศ” นอกจากมีความหมายถึงชายหรือหญิง และมีความหมายรวมถึงบุคคลที่มีเพศสภาพ (gender) ความหลากหลายทางเพศ (sexual preference) หรืออัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดด้วย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

เจตนารมณ์ บุคคลย่อมมีความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ส่วนการขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หมายเหตุ คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

สภาพทางกายหรือสุขภาพให้หมายรวมถึงความพิการทุกประเภทตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแห่งสหประชาชาติ อันได้แก่ความบกพร่องที่เป็นระยะเวลานานในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและประสาทสัมผัส (long-term physical mental, intellectual or sensory impairments) ซึ่ง

เมื่อประกอบกับอุปสรรคต่างๆ อาจขัดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น (มติของคณะอนุกรรมการยกร่างกรอบที่๑ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม (พ.ศ. ๒๕๕๐))

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ บุคคลย่อมมีความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ส่วนการขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หมายเหตุ คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

สภาพทางกายหรือสุขภาพให้หมายรวมถึงความพิการทุกประเภทตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแห่งสหประชาชาติ อันได้แก่ความบกพร่องที่เป็นระยะเวลานานในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและประสาทสัมผัส (long-term physical mental, intellectual or sensory impairments) ซึ่ง

เมื่อประกอบกับอุปสรรคต่างๆ อาจขัดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น (มติของคณะอนุกรรมการยกร่างกรอบที่๑ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐)

เจตนารมณ์ กำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน

เพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความแตกต่างเรื่อง “เพศ” นอกจากมีความหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิง และยังมีความหมายรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีเพศสภาพ ความหลากหลายทางเพศ (sexual preference) หรืออัตลักษณ์ทางเพศแตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๓๕ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิความเป็นส่วนตัว (privacy) หมายถึงสิทธิครอบครัว สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง การกระทำใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการแทรกแซงหรือไขข่าวแพร่หลายหรือละเมิดสิทธิดังกล่าวหาได้ไม่ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights)

สิทธิความเป็นส่วนตัว หมายถึง สิทธิของบุคคลในครอบครัว โดยรวมถึงสิทธิครอบครัวซึ่งต้องได้รับการคุ้มครอง เกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง การกระทำใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการแทรกแซงหรือไขข่าวแพร่หลายหรือละเมิดสิทธิดังกล่าวหาได้ไม่ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้กระชับและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

๒) สิทธิของบุคคลในครอบครัว ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก ส่วนสิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

**เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) สิทธิของบุคคลในครอบครัว
เกียรติยศ ชื่อเสียง**

สิทธิความเป็นส่วนตัว หมายความว่าสิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพัง (right to be let alone) ปราศจากการแทรกแซงของบุคคลอื่น ซึ่งรัฐต้องให้ความคุ้มครองและจะล่วงละเมิดมิได้ ถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง สิทธิความเป็นส่วนตัวมีลักษณะเกี่ยวข้องกับหลายเรื่องเช่น สิทธิความเป็นส่วนตัวในทรัพย์สิน สิทธิความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร หรือสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับตน เป็นต้น นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงสิทธิในครอบครัวหรือสถาบันครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลซึ่งต้องได้รับการคุ้มครอง การกระทำใดๆ อันมีลักษณะเป็นการแทรกแซงหรือไขว่คว้าแพร่หลายหรือละเมิดสิทธิดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้กระชับและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

๒) สิทธิของบุคคลในครอบครัวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก ส่วนสิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒

๔) ข้อมูลส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับตน ไม่ได้มีความหมายในเชิงของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ดังนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของข้อมูลได้

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้

จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนรัฐจะกระทำมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ถือเป็นสาระสำคัญในสังคมประชาธิปไตย จะต้องได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ

๑) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การสื่อความหมายโดยวิธีอื่นๆ มีความหมายรวมถึงการแสดงด้วยวิธีใดๆ ไม่ว่าจะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศชนิดใดๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เว็บบอร์ด เป็นต้น เพื่อให้บุคคลเข้าใจความหมายด้วย

การจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎหมายเช่นว่านั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่ออย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อความมั่นคงของรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

(๒) เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลหรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งได้รับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

(๓) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

๒) เสรีภาพของสื่อมวลชน

การดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพ การสั่งปิดกิจการดังกล่าวจะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นหรือการ
แทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิที่รัฐจะสั่งห้ามหรือแทรกแซงสื่อ
ด้วยประการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็น ของหนังสือพิมพ์
รวมทั้งสื่อมวลชนอื่นทุกประเภทมิได้ เพื่อเป็นหลักประกันในการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์
หรือสื่อมวลชนอื่นที่จะไม่ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดย
อิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง
นอกจากนี้การกำหนดให้นำข่าว บทความหรือสิ่งสื่อความหมายอย่างอื่น ๆ ไปให้เจ้าหน้าที่
ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

รัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เช่น
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้เพราะเป็นช่องทางให้การเมืองเข้าครอบงำสื่อ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดย
เพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิที่รัฐจะสั่งห้ามหรือแทรกแซงด้วยประการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพใน
การเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็น ของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อมวลชนอื่นทุกประเภทมิได้ เพื่อ
เป็นหลักประกันในการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นที่จะไม่ถูกรวบงำโดย
รัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
เพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช
๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ถือเป็นสาระสำคัญในสังคม
ประชาธิปไตย จะต้องได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อ
ประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ

๑) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น
การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา มีความหมายรวมถึงการแสดงด้วยวิธีใด ๆ ไม่ว่าจะผ่านสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศชนิดใดๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เว็บบอร์ด เป็นต้น เพื่อให้
บุคคลเข้าใจความหมายด้วย

การจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎหมายเช่นว่านั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่ออย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. เพื่อความมั่นคงของรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

ข. เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลหรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งได้รับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ค. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

๒) เสรีภาพของสื่อมวลชน

การดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ข้อมมีเสรีภาพ การสั่งปิดกิจการดังกล่าวจะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นหรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิที่รัฐจะสั่งห้ามหรือแทรกแซงสื่อด้วยประการใดๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็น ของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อมวลชนอื่นทุกประเภทมิได้ เพื่อเป็นหลักประกันในการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นที่จะไม่ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง

นอกจากนี้การกำหนดให้นำข่าว บทความหรือสิ่งสื่อความหมายอย่างอื่นๆ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

รัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้เพราะเป็นช่องทางให้การเมืองเข้าครอบงำสื่อ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิที่รัฐจะสั่งห้ามหรือแทรกแซงด้วยประการใดๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อมวลชนอื่นทุกประเภทมิได้ เป็นหลักประกันในการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นที่จะไม่ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพทางวิชาการ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยพัฒนาในทุกสาขาวิชา รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาในแต่ละสาขาย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่ทั้งนี้ การเรียนการสอน การวิจัย ตลอดจนวิธีการเผยแพร่จะต้องไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุมให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันความเสมอภาคและการเข้าถึงการศึกษา

บุคคลย่อมได้รับหลักประกันด้านการศึกษา ดังนี้

๑) บุคคลมีความเสมอภาคและมีอิสระในการเลือกรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีแม้ระยะเวลาการศึกษาจะไม่ต่อเนื่องก็ตาม ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน โดยห้ามเก็บค่าเล่าเรียนในหลักสูตรนั้นๆ สำหรับทุกกิจกรรมตามหลักสูตรทุกประเภทที่จัดขึ้นในสถานศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยตรงหรือกิจกรรมร่วมหลักสูตร ทั้งนี้ แม้จะใช้ชื่อว่าเป็นกิจกรรมพิเศษหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรล้วนถือว่าเป็นกิจกรรมตามหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดขึ้น และเป็นสิทธิในการรับการศึกษาโดยไม่เสียค่าเล่าเรียนที่บุคคลมีอยู่อย่างเสมอกันทั้งสิ้น

๒) กลุ่มบุคคลที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษาอย่างแท้จริง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในภาวะยากลำบากอื่นๆ รัฐต้องจัดหรือส่งเสริมให้ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยห้ามเก็บค่าใช้จ่าย และให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาทัดเทียมกับบุคคลอื่น

๓) องค์กรวิชาชีพหรือเอกชนได้รับความคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนและรับรอง ในการจัดการศึกษา อบรม หรือการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ของประชาชน อย่างกว้างขวาง เหมาะสมและไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มให้การคุ้มครองกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากให้สามารถเข้าถึงการศึกษา(equal accessibility to education) อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์ครั้งต่อไป ในวันศุกร์ที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๒ ชั้น ๖ อาคารรัฐสภา ๓ โดยกำหนดจะพิจารณาเรื่องการจัดทำร่างบันทึกเจตนารมณ์รายมาตรา

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

นางสาวปรัชญาภรณ์ อมรเวช นิตินกร ๖

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางภิรมย์ เจริญรุ่ง นิตินกร ๗ ว.

ผู้ตรวจทาน

สำนักกรรมการ ๓